

För öfrigt erkänne vi med aktning förf:s yttrade öfvertygelse om nödvändigheten af »förbättringar inom ej mindre kyrka än stat.» Likaså vittnar om förf:s upplysta åsigter, hvad han anförer om grunden härtill, att nemligen »den så kallade protestantiska kyrkan i sin renhet protesterar emot allt stillastående och bjuder att sönderbryta gamla former, när materien eller idén, som derinom skulle bevaras, antingen bortdunstat eller ej mer är tillgänglig inom ett hårdnadt skal,» samt »att denna idé, som genomgår kyrkan, synes äfven böra genomtränga det protestantiska samhället och användas på dess institutioner.» Ty detta sammanhänger noga med utvecklingen af menniskoandens »inre frihet.» 10

Vi önska blott, att den värda förf. framdeles ville närmare utveckla sina tankar i dessa maktpåliggande ämnen.

52 INTELLIGENSBLAD UTGIFVET I UPSALA.

Saima n:o 8 22.II 1844

Vi lofvade sednast att till denna företeelse återkomma. Ty den erbjuder en lämplig anledning till betraktelser af flerfaldig art. 20

I första rummet taga vi oss friheten påminna om ett redan i Saimas första nummer vidrört förhållande inom eget fädernesland. Vi minnas en tid, då Svensk Litteratur-Tidning var ett i landet allmänt spriddt blad, så att till och med handlande i de smärre städerna räknade detsamma bland nödvändighets artiklar för året. Vid samma tid utgafs den förtjenstfulla Mnemosyne, säkert det dugligaste periodiska blad, som någonsin i Finland utgifvits, och hvilket kanske först genom dess ställning till Morgonbladet förlorade i anseende. Till samma period hörde nyss nämnda blad och Aura. Men det vore väl af intresse att veta, huru många exemplar af litterära Tidningar och Tidskrifter, som nu requireras utom Helsingfors stad. Oss har det icke lyckats att på halfannat decennium få sigte på någon enda utom Universitetet och Gymnasierna, med undantag af de bland Läkaresällskapets ledamöter cirkulerande medicinska Journalerna. Och om någon inom landet, som dertill egde förmåga, nu finge det infallet att utgifva en Tidning liknande Mnemosyne, så tro vi knappt, att den numera skulle bära tryckningskostnaden. 30

Och det gafs ännu en tid före den nämnda, då vetenskapsmän och vitterhetsidkare i Finland icke blott deltog i Svenska litteraturens täflingar och strider, utan äfven gjorde sig ett namn bortom Baltiska hafven. Det var den tid, då Universitet egde Porthan, Calonius, Gadolin, då Hällström vann sitt anseende i vetenskapens verld, då man i Sverige lyssnade till ljuden från Auras stränder af Franzéns lyra, och då Tengström der gaf Finlands blifvande Erkebiskop åtminstone ett känt namn. Det är oss obekant, huru allmän hägen för läsning vid denna tid var i landet. Men hvar och en kan ännu öfvertyga sig, att dessa namn voro kända och ärade. Bibelsällskapet, Evangeliska Sällskapet och Finska Hushållningssällskapet hade då en verksamhet, som förtjenade och väckte intresse. Leopold, Kellgren, Fru Lenngren, Bellman och sednare Vallerius, ända ned till Nils Lorentz Sjöberg, voro äfven i hvar mans mund, och deras skrifter funnos på de flesta bokhyllor. Under den redan nämnda sednare perioden deltog man för fosforisternas raska kämpalekar i partier för och mot; »Frithiof,» Atterboms »Blommor,» Geijers »Viking,» Afzeli »Neckens polska» 40 50

sjöngos till och med af barnen, och »Markalls sömnlösa nätter» vandrade på ljusa dagen ikring försedda med upplysande randglossor. Kanske ersättes denna vitterhet nu af Romanerna? – Men vi trotsa hvarje tid att framvisa flera Romanläsare än den med den nämnda samtida Lafontainska perioden. Icke ens Walter Scott torde kunna täfla med honom. Hela denna tid väckte dertill ekonomiska frågor en ganska stor, de politiska tilldragelserna den mest spända uppmärksamhet. Skrifter, som angingo Napoleon funnos i dussintal jemte Eichhorns »Nittonde århundradets Krönika» i hvarje lånbibliotek – och ett

10 sådant fanns då i hvarje stad. Nu finnas inga.
Oss är det i sanning oförklarligt, huru man ens vill göra ett försök att ställa den närvarande tiden i litterärt hänseende, i anseende till lefvande anda i allmänhet, i jembredd med dessa förflutna tider. Vi förbise härvid ingalunda den väckelse, tidens tilldragelser då gäfvos. Vi medgifva gerna, att, med undantag af den underordnade Tidnings och Romanlitteraturen, äfven i Sverige en mycket sägande tystnad inträdt både i vetenskap och vitterhet. Ty de talrika titelbladen för den sednare bevisa ingenting. Och detta förhållande är den andra omständighet hvartill betraktelsen ledes af det nya litteraturbladet.

20 Orsakerna till litteraturens närvarande skick i Sverige kunne vi lemna derhän. Endast i förbigående antyda vi, att den förnämsta äfven här torde återfinnas i en förslappad nationalanda. De lärde herrarne påstå, att käbblet i politiken dödat hågen för allvarligare läsning. Detta är visserligen sakens utsida. Men det väsendtliga af densamma bör sökas i Svenska adelns politiska förfall och det vaknande politiska medvetandet hos massan af folket. I det förra ståndet funnos fordom landets patrioter, och dessa representerade nationalandan. Nu har en ny tid ingått. Men den är ännu i sin första ungdom, och dess håg och sträfvanden utan fasthet. Den griper derföre endast det enskilda,

30 närmast liggande, relativt obetydliga, och till principer har den ännu närmast kunnat höja sig. Men först med dessa kan det blifva fråga om vetenskap ock konst likasom om någon världshistorisk verksamhet öfverhufvud.
Under denna brytning hafva Svenskarne förblifvit jemförelsevis oberörde af den omhvälfning, som under sednaste trenne decennier utgjort summan af deras Germaniske stamförvandters andliga lif; vi mena den filosofiska. För denna uppträder nu *Intelligensbladet* såsom organ. Det tillkännagifver en sådan syftning i följande vackra strof af skaldestycket »Till de Unga,» hvarest till Sveriges ungdom säges:

40 »Jag känner dig, står midtuti din krets
Och vet, att du är god, men svag tillika.
När tidens hane gal – är du tillreds
Att Odlingens och Tankens sak ej svika?
Din egen vill du vara, väl så tänk!
Och väg ditt vetande i egna händer;
Ty hvad ännu Du vet, är blott en skänk
Af tankens segervinst i andra länder.»

50 Läsaren finner det; här talas icke om ett tanklöst predikande och omfattande af fremmande läror, utan om ett sjelfständigt vetande förvärfvadt genom tankens arbete. Men detta kan också hvarken bygga af intel eller godtyckligt åsidosätta den ena eller andra perioden af vetenskapens utveckling. Nu har likväl ett sådant åsidosättande i Sverige egt rum i afseende å den Tyska spekulatonens sednaste

företeelser. Härföre finnas de klaraste bevis i Sveriges litteratur för denna period, om också tidningen Svenska Biet räknar för bevis på motsatsen, att en bland Sveriges utmärktaste författare för tjugu år sedan sagt sig hafva tagit kunskap om Hegel's skrifter, men icke hafva förstått dem.

Af den artikel, rörande Tysklands filosofi, Intelligensbladets profnummer innehåller, finner man, att det till utgångspunkt har den nyaste spekulationen i detta land. Bladet skall så komma att fylla en väsendtlig lucka i den Svenska litteraturen. Vi borde kanske ännu säga något om sjelfva denna spekulaton och dess förhållande till deras farhågor, hvilka ur Sv. Biet hemtat sina ingifvelser; men vi nödgas spara detta till en annan gång.

10

Af hvilken vigt detta Intelligensbladets sträfvande är äfven i allmänt litterärt hänseende, inser säkert en hvar, som oväldigt betraktar Svenska litterära kritikens närvarande skick. Vi tala då här förnämli-gast om den, som tillhör de spekulativa vetenskaperna, och om den vittra kritiken. Må man t. ex. i Tidskriften Frey för hvarje häfte genomgå artiklarna Teologi och Filosofi, och man skall förvånas öfver att se all kritik i dessa ämnen hvilat på en jemförelse med Symboliska Böckerna såsom *ultima ratio*, dessa böcker, hvilka det nyssnämnda Sv. Biet förklarar för Gudomlig inspiration. I vittor kritik göra H-r Hagbergs recensioner i »Studier Kritiker och Notiser» ett berömvärdt undantag, men för öfrigt ser man den numera, sedan Atterbom och Palmblad upphört att leda densamma, bestå af det mest principlösa svammel. Man har för poésien endast omotiveradt koterismicker eller lösa jemförelser, och för Romanen pröfning af skildringens natursanning i de minsta prosaiska detaljer. Också har det förra burit den frukt att göra skaldernas antal till legio, och det sednare framkallat en Romanlitteratur, hvars hufvudsak äro de mest noggranna inventariiförteckningar öfver berg och backar, sängkamrar, skafferier och kök. Att denna slapphet i kritiken har sin grund i bristande filosofisk bildning, kunne vi endast försäkra, med hopp att lätt blifva trodda af dem, som förmå bedöma förhållandet.

20

30

I dessa hänseenden hoppas vi nu något godt af den nya Tidningen och rekommendera den derföre hos våra landsmän. Den lofar väl icke »Recensioner i vanlig mening,» hvartill också utrymmet synes blifva för knappt, men dessa »skola behandlas såsom vehikler för bestämdt uttalade åsigtter i sammanhang med frågor af omfattande intresse.» Och i denna form hafva de äfven sitt mesta värde. Det kommer icke derpå an att känna titlarna till hela den betydelselösa bokmassa, som pressen i våra dagar utsänder, utan på kunskap om, hvad för tiden är viktigt och ingripande i vetenskapens allmänna utveckling eller i den ena och andra nationens bildning. Det är också endast denna kunskap, som kan ingifva det deltagande för vetenskapliga sträfvanden och för litteraturen öfverhufvud, öfver hvars frånvaro i Finland vi ansett oss hafva fullt skäl att klaga. Må läsaren mot dessa klagomål sig till tröst hålla t. ex. Borgå Tidnings och Morgonbladets smickrande försäkringar. I dem måste väl finnas sanning, då det förra af dessa blad kan fröjda sig åt ett årligen ökad »förtroende» för dess grundliga och lärrika afhandlingar. Vår tanke, att ännu någon annan läsning än denna kan fordras för en nations bildning, hör väl sålundatill de djerfva. Vi våga dock vidhålla den, för att i någon mon störa den sjelfbelåthenhet och säkerhetssömn, våra kolleger anse för så gagneligt att underhålla. Ty vi tro fast, att insigt i, hvad som brister, är ett nödvändigt vilkor för fortskridande.

40

50